

VYLITÝ OLEJ

Kázání ze dne 21.3. 2021 – Kamil Vystavěl

Marek 14,1-9: *Bylo dva dny před velikonoce, svátkem nekvašených chlebů. Velekněží a zákoníci přemýšleli, jak by se Ježíše lstí zmocnili a zabili ho. Říkali: "Jen ne při svátečním shromáždění, aby se lid nevzbouřil." Když byl v Betanii v domě Šimona Malomocného a seděl u stolu, přišla žena, která měla alabastrovou nádobku pravého vzácného oleje z nardu. Rozbila ji a olej vylila na jeho hlavu. Někteří se hněvali: "Nač ta ztráta oleje? Mohl se prodat za víc než tři sta denárů a ty se mohly dát chudým." A osopili se na ni. Ježíš však řekl: "Nechte ji! Proč ji trápíte? Vykonal na mě dobrý skutek. Vždyť chudé máte stále kolem sebe, a kdykoli chcete, můžete jim činit dobře; mne však nemáte stále. Ona učinila, co měla; už napřed pomazala mé tělo k pohřbu. Amen, pravím vám, všude po celém světě, kde bude kázáno evangelium, bude se mluvit na její památku také o tom, co ona učinila."*

Spoutat hrozbu

Byly dva dny do Velikonoc. A slyšíme nejprve několik slov o tom, že velekněží a zákoníci uvažují, jak se zmocnit Ježíše. Zkusme si na chvíli odmyslet konkrétní osoby a okolnosti a zaměřme se na ten samotný děj: někdo chce druhého mít v moci, zmocnit se ho, svázat, chytit, zavřít. Proč, k čemu to? Takové věci obvykle lidé dělají v situaci, kdy se snaží zbavit nějaké hrozby – nebezpečného lupiče či dravé zvěře. Druhý možný důvod: někdy se zmocníme člověka, který by si jinak sám něco zlého udělal – typicky chytáme dítě, když se bezhlavě žene na silnici nebo třeba na okraj srázu. A nebo ještě jiný důvod: někdy se může hodit odchytnout toho, kdo by mi mohl být nějak užitečný – obvykle se chytají zvířata, tu a tam žel i lidé. Konečně čtvrtý důvod: něco takového občas dělají lidé v afektu, ve chvíli, kdy jsou rozrušeni doběla a jednají impulzivně, bez rozmyslu. Další důvod k chytání, zmocnění se někoho mne už nenapadá.

A teď se můžeme ptát, který z těch důvodů a pohnutek vedl velekněze a zákoníky k tomu, aby plánovali násilné zadržení Ježíše. Já se přikláním k první možnosti, k názoru, že Ježíš z Nazareta byl pro ně nebezpečný, že představoval závažnou hrozbu. Jakou hrozbu? O tom třeba někdy příště. Ale pro jistotu si na toho Ježíše dejte taky pozor, je nebezpečný!

Vyvýšit dobrodince

Nechme zaznít ještě jednou začátek dnešního příběhu: *Bylo dva dny před Velikonocemi, svátkem nekvašených chlebů. Velekněží a zákoníci přemýšleli, jak by se Ježíše lstí zmocnili a zabili ho. Říkali: "Jen ne při svátečním shromáždění, aby se lid nevzbouřil." Když byl v Betanii v domě Šimona Malomocného a seděl u stolu, přišla žena, která měla alabastrovou nádobku pravého vzácného oleje z nardu. Rozbila ji a olej vylila na jeho hlavu. Zatímco v Jeruzalémě vrcholní představitelé hledají nejlepší způsob, jak spoutat a zastavit hrozbu, hned v sousední vesnici se děje něco symbolického. Za prvé, je to dům Šimona zvaného Malomocný. V oněch dobách bylo vyloučeno, aby malomocní měli ve svých domech nějaké společenské akce. Patrně to tedy znamená, že se děj odehrává v domě Šimona, který z malomocenství byl uzdraven.*

Za druhé a především, na scénu přichází neznámá žena, v ruce drží něco, co má cenu zlata. A neudělá nic menšího než to, že rozbije vzácnou nádobu a drahocenný olejem vylije... takové činy se nedělají jen tak z rozmaru, pro nic za nic. Proč to asi udělala? Bezejmenná paní musela Ježíše považovat za vskutku významnou osobnost, za člověka hodného takové pocty: byl pomazán.

Od této chvíle je Ježíš Mesiášem (neboli pomazaným) doslova a fakticky. Už dříve se takové věci o něm šuškal, ale nyní se to stává skutečností. Symbolické gesto pomazání jej vyvyšuje a zároveň zavazuje ke zvláštní službě. Vypravěč nám tím možná chce naznačit, že od této chvíle se bude dít něco velmi podstatného.

Za gestem pomazání se však také ukrývá otazník. Ježíšovi zbývají dva nebo tři dny života. Co by tak asi za těch pár desítek hodin mohl stihnout? Vždyť právě v den, kdy žena polévá jeho hlavu vzácnou masťou, mocní už kují plán, jak to bude s Ježíšem pokračovat. Předem domlouvají rozsudek smrti a podnikají první kroky k uskutečnění svého plánu. Jaká zvláštní služba by mohla být vykonána v těchto těsných a tísnivých mantinelech?

Vyhozené peníze

Dá se to ovšem vidět i jinak, řekněme ekonomicky. V evangeliu čteme: *Někteří se hněvali: "Nač ta ztráta oleje? Mohl se prodat za víc než tři sta denárů a ty se mohly dát chudým." A osopili se na ni.* Jak už bylo řečeno, ta nádoba rovná se zlato. Rozbitím nádoby a vylitím oleje se celé to jmění rázem změní v nic. Je to něco jako ohňostroj: udělá to pár minut hezké podívané, všední den se na chvíličku stane nevšedním a to je všechno. Někdo si snad pomyslí, že ta paní je asi hodně bohatá, když takto zachází s drahými věcmi.

Jinak řečeno: Nerozumná ženská a rozumní přihlížející. Zdá se, že tito hodnotitelé dobře poslouchali, když před časem jeden bohatý muž rozmlouval s Ježíšem a Ježíš mu tenkrát odpověděl: *Ještě ti schází jedna věc. Jdi a to, co máš, rozdej chudým.* (viz Marek 10,17-22) Co největší užitek pro co největší počet lidí.¹ O to se přece také hraje a je to jedna z dobrých morálních zásad. A když by se ty peníze nedaly chudým, tak by se určitě využily jinak, ale hlavně by byly nějak užitečné. A dodejme, že jde o velké peníze, tudíž se do toho začínají míchat velké emoce.

Situační etika

A tu najednou se stane něco zvláštního. Mistr naprosto nečekaně a vlastně proti zásadám, které svým učedníkům vštěpoval, začne tu ženu a její nerozumný čin obhajovat. *Řekl: "Nechte ji! Proč ji trápíte? Vykonal na mě dobrý skutek. Vždyť chudé máte stále kolem sebe, a kdykoli chcete, můžete jim činit dobře; mne však nemáte stále.*

Ježíš mluví o dobrém skutku! Byly to dobře využití peníze, žádná ztráta, žádný nerozum! V této konkrétní situaci to bylo správné jednání. Můžeme v tom zaslechnout, že i všeobecné morální zásady někdy nemusejí úplně sedět, někdy nemusejí být tou správnou mírou. Tato chvíle je výjimečná, protože něco končí. Končí možnost fyzického kontaktu, rozhovorů a přiblížila se hodina, která rozdělí mistra a učedníky, ženicha a svatební hosty (viz Marek 2,18-20), jelikož pán, který posluhuje svým poddaným (viz Marek 10,41-45), bude zabit. Cožpak nestojí tenhle výjimečný člověk za to, aby mu pro tentokrát někdo daroval gesto respektu a důstojnosti? Ponižujících gest mu bude naděleno ještě dost a dost. A učedníci budou mít dostatek jiných příležitostí rozdávat potřebným.

Nechte ji!

Ještě bych se rád na chvíli zastavil u slova „*nechte ji.*“ (Možná to slovo bylo řečeno expresivně, třeba nějak takto: „*Nechte ji!!!*“) Poněvadž přesně totéž slovo se objevuje v trochu jiné souvislosti v rámci modlitby Otče náš a tam je překládáno do češtiny jako prosba „odpusť.“ Odpusť naše dluhy – zanech naše provinění ležet, už se k nim nevracej. Odpustění se někdy děje právě takto, že se k nějakému dluhu či prohřešku už přestanu vracet, nechám to už být, vypustím to z hlavy, propustím, rozvážu, uvolním. A k něčemu podobnému byli vyzváni ti, kdo se na tu bezejmennou ženu rozzlobili. Nechte ji, (od)pusťte z mysli pocit nepatřičnosti, přestaňte trápit sebe i ji kvůli těm penězům.

Pohřební úkon

Konečně se dostáváme k závěru a na závěr čteme ještě jeden pohled, jak bychom mohli rozumět tomu polití olejem. Ježíš pravil: *Ona učinila, co měla; už napřed pomazala mé tělo k pohřbu. Amen, pravím vám, všude po celém světě, kde bude kázáno evangelium, bude se mluvit na její památku také o tom, co ona učinila.*

Znovu se vrací téma konce, smrti, pohřbu a pomazání coby pohřební úkon do toho plně zapadá. A přece slovo o pohřbu nemusí být a není slovem posledním. Poslední slovo patří evangeliu. Nebo možná ještě líp: poslední větou z dnešního čtení jsme připravováni na velkolepou a podivuhodnou inkluzi. Nikoli škrtnutí, nikoli vynechání, nikoli zavírání očí před smrtí. V Kristu nastává inkluze. Inkluze smrti do života. Tím pádem i pohřeb a úkony s ním spojené jsou přijaty, stávají se nedílnou součástí evangelia – dobré zprávy. Ta dobrá zpráva je, že poslední rozloučení, poslední cesta a jim podobné věci ve skutečnosti úplně poslední nejsou. Dobrá zpráva je, že balzamování zemřelého Ježíše se nakonec nekonalo, nebylo potřeba a bezejmenná žena s alabastrovou nádobkou oleje nám to připomíná.

1 Takto zní základní myšlenka etického principu zvaného utilitarismus.